4. НАУКОВІ СЕМІНАРИ-ПРАКТИКУМИ

Віра Петрівна Чудакова,

кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник
Інституту педагогіки НАПН України,
Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України,
психолог, тренер, старший викладач,
консультант, коуч,
м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3801-6545>

УДК 159.923:005.336.1/5:005.591.6

DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2020-1\(76\)-44-54](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2020-1(76)-44-54)

ПСИХОДІАГНОСТИЧНИЙ БЛОК ДОСЛІДЖЕННЯ СПРЯМОВАНOSTІ ПРОФІЛЬНИХ/ПРОФЕСІЙНИХ ІНТЕРЕСІВ ОПТАНТІВ – ПОКАЗНИКА ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ САМОВИЗНАЧЕННЯ ТА КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

(Частина 2. Продовження. Початок публікації в попередньому номері видання)

Анотація.

У статті розкрито актуальність питання науково-методичного забезпечення формування компетентностей конкурентоздатності особистості. Зазначено, що одним із компонентів конкурентоздатності особистості є профорієнтаційна компетентність самовизначення оптантів (людина, яка обирає професію). Представлено авторську технологію та моделі її реалізації. Представлено діагностичний інструментарій дослідження професійних «інтересів» і «сфери визначення уподобань» оптантів, показників профорієнтаційної компетентності самовизначення та конкурентоздатності особистості у форматі реалізації авторської технології та моделей «формування компетентностей конкурентоздатної особистості».

Ключові слова: формування компетентностей конкурентоздатності особистості; компетентності; методи психодіагностики; професійне самовизначення; компетентність; оптант (людина, яка вибирає професію); інтереси та схильності у процесі вибору професії; «орієнтовна діагностична анкета направленості інтересів»; «орієнтаційно-діагностична анкета інтересів».

Продовжуємо публікацію результатів наукового дослідження щодо науково-методичного забезпечення формування компетентностей конкурентоздатності особистості, у серії статей, що опубліковані у фахових виданнях Інституту обдарованої дитини НАПН України, які входять до міжнародних наукометричних баз, зокрема:

У щоквартальному науково-методичному журналі «Освіта та розвиток обдарованої особистості» в рубриці «Науковий семінар-практикум» [12–14]:

– № 4 (71) 2018, С. 42–54, стаття Чудакової В.П. «Методика допрофесійної підготовки оптантів, компонента технології формування компетентностей конкурентоздатної особистості. Науковий семінар-практикум» [12]. URL: <http://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2018/4/11.pdf>;

– № 1 (72) 2019, С. 63–69, стаття Чудакової В.П. «Психодіагностика як ключовий інструментарій в реалізації компетентісно-орієнтованого навчання конкурентоздатної особистості в умовах інноваційної діяльності нової української школи». DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-1\(72\)-63-69](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-1(72)-63-69). URL: <http://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2019/1/12.pdf>;

– № 3 (74) 2019, С. 52–61: стаття Чудакової В.П. «Психодіагностика як ключовий інструментарій в реалізації компетентісно-орієнтованого навчання конкурентоздатної особистості в умовах інноваційної діяльності нової української школи» [13]. DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-3\(74\)-52-61](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-3(74)-52-61). URL: <http://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2019/2/8.pdf>.

У збірнику наукових праць «Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія і практика» [11]:

– № 2 (22) 2018, С. 97–111: стаття Чудакової В.П. «Актуалізація проблеми вибору професії, зміст, структура та методи психолого-діагностичного дослідження з метою професійного самовизначення оптантів в умовах допрофесійної підготовки – компетентності конкурентоздатної особистості». URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivoo_2018_2_14 [11].

З першою частиною цієї публікації з назвою «Інформаційно-смісловий блок дослідження професійних «інтересів» та «схильностей» оптантів – показників профорієнтаційної компетентності самовизначення та конкурентоздатності особистості» (DOI: <https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-4-65-74>) можна ознайомитися в № 4 (75), 2019 щоквартального науково-методичного журналу «Освіта та розвиток обдарованої особистості».

Метою цієї публікації є представлення діагностичного інструментарію дослідження професійних «інтересів», «направленості інтересів» та «сфери визначення уподобань» оптантів, показників профорієнтаційної компетентності самовизначення та конкурентоздатності особистості у форматі реалізації авторської технології та моделей «формування компетентностей конкурентоздатної особистості» (частина 2).

Актуальність та пріоритетність розв'язання проблеми науково-методичного забезпечення формування компетентностей конкурентоздатності особистості є одним з ключових факторів підготовки вчителя до реалізації компетентнісно-орієнтованого навчання в умовах інноваційної діяльності «Нової української школи» (НУШ). Нами виявлено, а в подальшому буде сформовано ключові компетентності в учнів. Причому такими компетентностями має володіти і вчитель. Адже, як можна навчити будь-кого тому, у чому сам не є компетентним?

Важливим компонентом конкурентоздатності особистості є компетентності професійного самовизначення оптантів (людина, яка обирає професію) в умовах реалізації компетентнісно-орієнтованого навчання у форматі інноваційної діяльності НУШ [11–15].

За сучасних соціально-економічних умов розвивається «ринок праці» і «ринок особистостей», що пред'являють до особистості високі вимоги, особливо це стосується молодого покоління. Адже сьогоднішнім випускникам у недалекому майбутньому належить прийняти на себе тягар проблем, які необхідно розв'язувати в постіндустріальному суспільстві сучасних цивілізованих ринкових відносин. У зв'язку з цим, одним із пріоритетних завдань сучасної профільної школи стає створення умов для формування конкурентоздатної особистості, здатної самостійно, результативно, відповідально і морально розв'язувати суспільні й особисті (професійні і непрофесійні) проблеми. Створення відповідних

умов для розвитку такої особистості дасть змогу закладам освіти *підвищити якість підготовки випускників – майбутніх абітурієнтів і фахівців-професіоналів, до професійного самовизначення, самостійного життя, самореалізації, соціалізації, а також сформуванню високий рівень їх конкурентоздатності в швидкозмінних умовах інноваційної діяльності* [15].

Актуальним питанням є науково-методичне забезпечення формування компетентностей конкурентоздатності особистості. Його реалізацію здійснено в процесі виконання наукового дослідження автором публікації. З'ясовано, що одним із важливих компонентів конкурентоздатності особистості є компетентності професійного самовизначення оптантів в умовах допрофесійної підготовки/професійної діяльності. З метою розв'язання вище зазначених суспільно значущих проблем нами запропоновано авторську комплексну систему науково-методичного забезпечення допрофесійної та професійної підготовки оптантів. З метою її реалізації було розроблено, адаптовано та впроваджено авторську «Технологію формування компетентностей конкурентоздатної особистості в умовах інноваційної діяльності» (далі – «Технологія»). Технологія охоплює дві взаємопов'язані моделі, що доповнюють одна одну та відповідають діагностичному (констатувальному) етапу та корекційно-розвивальному (формуальному) етапу дослідження. Кожна з моделей охоплює такі головні блоки: інформаційно-смісловий, діагностичний, аналітично-інтерпретаційний, прогностичний і корекційно-розвивальний [14; 15].

З метою надання практичної допомоги оптанту щодо правильності вибору професії в поточному дослідженні ми надали можливість людині особисто отримати можливість і практичний досвід у сфері психодіагностики з метою професійного самовизначення. Нами запропоновано оптимальний набір психодіагностичних методик (засобів), за допомогою яких можна визначити: 1) професійні інтереси; 2) схильності; 3) мотиви вибору професії; 4) спрямованість; 5) індивідуальні особливості особистості здібності.

Дослідження проводилося з учасниками освітнього процесу на базі експериментальних закладів загальної середньої освіти (експерименти регіонального рівня): ЗЗСО м. Одеси (відповідальна за експеримент на регіональному рівні – Т. Волковська), з-поміж яких: ЗОШ № 52 (директор – Н. Мацкул), № 81 (Т. Завтур), № 82 (Н. Костікова), № 86 (В. Шакіна), № 89 (Р. Черненко), № 118 (Н. Єфімова) та НВК № 4 (Н. Аббас), № 49 (Г. Надежко); № 53 (І. Телишак); ЗЗСО м. Херсону (відповідальна за експеримент на регіональному рівні Т. Верещака), зокрема: НВК № 15 (Л. Стратійчук); ЗОШ № 46 (О. Дмитрієнко); ЗОШ № 53 (О. Демчук); гімназії № 6 (С. Корж) і Херсонської

області, Козачелатерська ЗОШ, Олешківського р-ну (М. Дудченко).

Завдяки науково-методичній і творчій співпраці, з названими вище керівниками, педагогічними, учнівськими колективами ЗЗСО на різних етапах науково-дослідної експериментальної діяльності (розробки, апробації та впровадження комплексної системи науково-методичного забезпечення): **відпрацьовувалися** психолого-педагогічний діагностичний інструментарій; інформаційно-смысловий, діагностичний, аналітично-інтерпретаційний і прогностичний, та корекційно-розвивальний блоки, **відшліфовувались** окремі аспекти і компоненти модулів «Технології». Кожний ЗЗСО зробив важливий і цінний внесок.

Для реалізації поставленої мети та завдань науково-дослідної діяльності використовувалися такі методи наукового дослідження: аналіз літератури з проблеми, теоретичний аналіз проблеми; проведення пілотажного дослідження, психолого-педагогічний експеримент, психолого-педагогічні діагностичні методики, метод експертної оцінки, методи математичної статистики, метод активного соціально-психологічного навчання, тренінгу, коучингу. Математична обробка даних здійснювалась за допомогою комп'ютерного пакету статистичних програм SPSS (версія 20).

Згідно з результатами наукового дослідження здійснено *апробацію та впроваджено* комплексну систему науково-методичного забезпечення допрофесійної підготовки опантів учнів старших класів, а саме: а) методику допрофесійної підготовки учнів старшої школи до різних типів професій, що враховує індивідуальні психофізіологічні особливості та перспективи майбутньої професійної діяльності; б) технологію формування компетентностей конкурентоздатної особистості в умовах допрофесійної підготовки; в) засоби та організаційні форми реалізації допрофесійної підготовки у старшій школі; г) зміст науково-методичного забезпечення допрофесійної підготовки учнів старших класів із можливістю інтеграції в освітній процес. Зокрема пройшли апробацію та було впроваджено в практику діяльності ЗЗСО: дві освітні програми, що відповідають змісту двох освітніх посібників: 1) *Освітня програма* «Обираємо професії типу «людина – природа», «людина – техніка» (10–11 класи) курс за вибором; 2) *Освітня програма* «Обираємо професії типу «людина – людина», «людина – знакова система», «людина – художній образ» (10–11 класи) курс за вибором; 3) *Посібник* «Обираємо професії типу «людина – природа», «людина – техніка» (10–11 класи) курс за вибором; 4) *Посібник* «Обираємо професії типу «людина – людина», «людина – знакова система», «людина – художній образ» (10–11 класи) курс за вибором.

Створене науково-методичне забезпечення впроваджено в практику діяльності ЗЗСО та ЗВО

післядипломної педагогічної освіти України. *Впровадження передбачає* вдосконалення допрофесійної підготовки у профільній школі, а саме: підвищення ефективності освітнього процесу, комплексного підходу до розвитку особистості й орієнтації на потреби сучасного суспільства. *Розроблена освітня та науково-виробнича продукція* забезпечить обґрунтований вибір учнями майбутньої професії, буде сприяти створенню науково обґрунтованої системи підготовки особистості до свідомого професійного самовизначення, формуванню ключових і базових компетентностей для подальшого професійного навчання, праці та самореалізації.

Психологічний діагностичний інструментарій дослідження професійних «інтересів», «направленості інтересів» та «сфери визначення уподобань» опантів

У поточній публікації представимо діагностичний інструментарій дослідження професійних «інтересів» і «сфери визначення вподобань» опантів, що є показниками профорієнтаційної компетентності самовизначення та конкурентоздатності особистості у форматі реалізації авторської технології та моделей «формування компетентностей конкурентоздатної особистості» (за В. Чудаковою).

З метою дослідження профільних/професійних «інтересів» і «направленості інтересів» опантів нами використано **психодіагностичні** методики:

– **ОДАНІ**: «Орієнтовна діагностична анкета спрямованості інтересів» (автори А. Голомштока і О. Мешковська);

– **ОДАНІ-2**: «Орієнтаційно-діагностична анкета інтересів» (модифікований варіант ОДАНІ, автори С. Карпіловська та Б. Федоришин).

Основними завданнями й ознаками визначення названих методик є виявлення групи профільних/професійних «інтересів» та «спрямованості інтересів» опантів та сфери визначення їх «уподобань чи несподобань» відповідно до певних профілів навчання і професій:

- *провідні інтереси позитивного полюсу;*
- *супутні інтереси позитивного полюсу;*
- *рівень невизначеності інтересів;*
- *супутні інтереси негативного полюсу;*
- *провідні інтереси негативного полюсу.*

Розглянемо показники й оцінювальні параметри названих методів параметри:

1) оцінювальними параметрами за методикою ОДАНІ-2 [8] є: 1) фізика; 2) математика; 3) електротехніка і радіотехніка; 4) техніка; 5) хімія; 6) біологія; 7) медицина; 8) географія; 9) історія; 10) філологія; 11) мистецтво; 12) педагогіка; 13) психологія, філософія; 14) бізнес; 15) сфера обслуговування; 16) військова справа; 17) спорт.

2) оцінювальними параметрами за методикою ОДАНІ [9; 10] є: 1) фізика, 2) математика;

3) хімія, 4) астрономія, 5) біологія, 6) медицина, 7) сільське господарство; 8) лісове господарство; 9) філологія; 10) журналістика; 11) історія, 12) мистецтво; 13) геологія; 14) географія; 15) суспільна робота; 16) право; 17) транспорт; 18) Педагогіка; 19) робочі спеціальності; 20) сфера обслуговування; 21) будівництво; 22) легка промисловість; 23) техніка; 24) електротехніка.

У цій публікації також опишемо специфічні особливостей використання названого вище діагностичного інструментарію; змістовний порівняльний аналіз методик. Представимо результати аналізу схожості та відмінності «критеріїв оцінювання» психодіагностичних методик. Обґрунтуємо причини їх адаптації у процесі поточного до-

слідження. Зазначимо перспективу та потенційні можливості використання адаптованого варіанту методики.

Схожість та відмінності методик ОДАНІ та ОДАНІ-2

Нами було здійснено змістовний аналіз методик *ОДАНІ* – «Орієнтовна діагностична анкета спрямованості інтересів (за А. Голомштоком і О. Мешковською) [5] та *ОДАНІ-2* – «Орієнтаційно-діагностична анкета інтересів» (за С. Карпіловською і Б. Федоришиним) [4].

Виявлено їх специфічні особливості використання та визначено аспекти їх схожості та відмінності. Результати порівняння представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Результати порівняльного аналізу методик ОДАНІ та ОДАНІ-2

Дешифратор ОДАНІ-2 та ОДАНІ		Схожість та відмінності методик ОДАНІ та ОДАНІ-2	
Оцінювальні параметри за методикою «Орієнтаційно-діагностична анкета інтересів (ОДАНІ-2)» за С. Карпіловською і Б. Федоришиним	Оцінювальні параметри за методикою «Орієнтовна діагностична анкета направленості інтересів (ОДАНІ)» за А. Голомштоком і О. Мешковською	Оцінювальні параметри за методикою «Орієнтаційно-діагностична анкета інтересів (ОДАНІ-2)» за С. Карпіловською і Б. Федоришиним	Оцінювальні параметри за методикою «Орієнтовна діагностична анкета направленості інтересів (ОДАНІ)» за А. Голомштоком і О. Мешковською
Кількість запитань = 102	Кількість запитань = 129	Схожі параметри ОДАНІ-2 та ОДАНІ	
1) фізика	1) фізика	1) фізика	1) фізика
2) математика	2) математика	2) математика	2) математика
3) електротехніка і радіотехніка	3) хімія	3) електротехніка і <i>радіотехніка</i>	24) електротехніка
4) техніка	4) астрономія	4) техніка	23) техніка
5) хімія	5) біологія	5) хімія	3) хімія
6) біологія	6) медицина	6) біологія	5) біологія
7) медицина	7) сільське господарство	7) медицина	6) медицина
8) географія	8) лісове господарство	8) географія	14) географія
9) історія	9) філологія	9) історія	11) історія
10) філологія	10) журналістика	10) філологія	9) філологія
11) мистецтво	11) історія	11) мистецтво	12) мистецтво
12) педагогіка	12) мистецтво	12) педагогіка	18) педагогіка
13) психологія, філософія	13) геологія	15) сфера обслуговування	20) сфера обслуговування
14) бізнес	14) географія	Відмінність параметрів	
15) сфера обслуговування	15) суспільна робота	ОДАНІ-2	ОДАНІ
16) військова справа	16) право	13) психологія, філософія	
17) спорт	17) транспорт	14) бізнес	
	18) педагогіка	16) військова справа	
	19) робочі спеціальності	17) спорт	
	20) сфера обслуговування		4) астрономія
	21) будівництво		7) сільське господарство
	22) легка промисловість		8) лісове господарство
	23) техніка		10) журналістика
	24) електротехніка		13) геологія
			15) суспільна робота
			16) право
			17) транспорт
			19) робочі спеціальності
			21) будівництво
			22) легка промисловість

Розглянемо деякі аспекти схожості в обох методиках. Схожими серед оцінювальних параметрів є такі «інтереси»: 1) фізика; 2) математика; 3) електротехніка (але у методиці ОДАНІ, відсутня в цьому параметрі лише *радіотехніка*); 4) техніка; 5) хімія; 6) біологія; 7) медицина; 8) географія; 9) історія; 10) філологія; 11) мистецтво; 12) педагогіка; 15) сфера обслуговування (див. табл. 1).

Розглянемо деякі аспекти відмінностей у методиках.

Ці методики відрізняються деякими аспектами.

1. Вони мають різну кількість питань та оцінювальних параметрів, зокрема:

- методика ОДАНІ містить 129 питань, що згруповані в 24 оцінювальні параметри;
- методика ОДАНІ-2 містить 102 питання, що згруповані в 17 оцінювальних параметрів.

2. Відмінності є в оцінювальних параметрах «направленості інтересів», а саме:

- у методиці ОДАНІ присутні оцінювальні параметри «направленості профільних/професійних інтересів»: 4) астрономія; 7) сільське господарство; 8) лісове господарство; 10) журналістика; 13) геологія; 15) суспільна робота; 16) право; 17) транспорт; 19) робочі спеціальності; 21) будівництво; 22) легка промисловість. Однак в ОДАНІ-2 вони відсутні зовсім (див. табл. 1).

- у методиці ОДАНІ-2 присутні оцінювальні параметри «інтересів»: 13) психологія, філософія; 14) бізнес; 16) військова справа; 17) спорт. Однак в ОДАНІ вони відсутні зовсім (див. табл. 1).

Змістовний порівняльний аналіз методик.

Отримано результати спільного порівняльного та змістовного аналізу методик ОДАНІ «Орієнтовна діагностична анкета направленості інтересів (за А. Голомштоком і О. Мешковською) та ОДАНІ-2 «Орієнтаційно-діагностична анкета інтересів» (за С. Карпіловською і Б. Федоришиним).

З'ясувалося, що зазначені вище методики ОДАНІ та ОДАНІ-2 доповнюють одна одну, тому їх доцільно використовувати разом. Саме тому нами було запропоновано використати в поточному дослідженні обидві методики ОДАНІ-2 (за С. Карпіловською і Б. Федоришиним) та ОДАНІ (за А. Голомштоком і О. Мешковською).

Завдання та потенційні можливості використання методики. Діагностика/самодіагностика за допомогою методики ОДАНІ-2 дає змогу опитанту розв'язати такі завдання:

- виявити групи профільних інтересів учнів, та сфери визначення вподобань/невподобань певних профілів і професій;

- створити, проаналізувати та розглянути профіль інтересів учня, виявити їхню широту, виділити перелік інтересів, а в ньому – провідні та супутні інтереси.

Аудиторія та форми опитування. Опитувальник методики ОДАНІ-2 (за С. Карпіловською

і Б. Федоришиним) можуть застосовуватися з метою профорієнтації лише для **обстеження учнів**.

Опитувальник методики ОДАНІ (за А. Голомштоком і О. Мешковською) використовують з метою профорієнтації та під час прийому на роботу. Також їх можна застосувати для обстеження як учнів, так і дорослих. Якісні результати можна отримати в разі використання цієї методики з метою профорієнтації осіб, які змінюють професію.

Рекомендується застосовувати методику для опитантів у віці до 35 років.

ОДАНІ-2 можна застосовувати як для індивідуального, так і для групового обстеження та подальшого здійснення профорієнтаційної консультації опитантів (учнів, дорослих) за його результатами.

Також достовірні результати отримуються і тоді, коли експериментатор зачитує питання групі досліджуваних (опитантів), хоча в цьому випадку штучно обмежується час відповіді.

Часові рамки виконання опитування. Час обстеження опитанта є необмеженим, але необхідно попереджати про необхідність працювати впродовж 40–50 хв.

Опис методики. Опитувальник методики ОДАНІ (за А. Голомштоком і О. Мешковською) містить 129 питань. ОДАНІ-2 (за С. Карпіловською і Б. Федоришиним) містить 102 питання. Опитанту необхідно крізь призму питання «*Чи подобається Вам?*» по чергово надати відповіді на всі питання опитувальника (див. табл. 1). Причому, відповідаючи на кожне з них, потрібно оцінити власні відповіді відповідно до визначених критеріїв оцінювання (зазначених нижче).

Про відмінності «критеріїв оцінювання» між ОДАНІ, ОДАНІ-2 й адаптованим варіантом методики В. Чудакової. За задумом авторів методик ОДАНІ (за А. Голомштоком і О. Мешковською) та ОДАНІ-2 (за С. Карпіловською і Б. Федоришиним) в інструкції критеріями оцінювання опитанту запропоновано оцінити власні відповіді за такою градацією: (++) – дуже подобається робити; (+) – просто подобається; (0) – ніяк не можу визначити, чи подобається мені це робити, чи ні; (-) – зовсім не подобається робити те, про що йдеться у питанні; (- -) – дуже не подобається.

У зв'язку з тим, що позначки (++) , (+) , (0) , (-) та (- -) можна використовувати в дослідженні під час паперової обробки даних, але для здійснення кількісного аналізу результатів дослідження експериментатору необхідно буде перевести їх цифровий формат.

У поточному дослідженні доцільно буде використати комп'ютерну обробку даних, і в цьому випадку позначки (++) , (+) , (0) , (-) та (- -) будуть не доречними, тому що при здійсненні підрахунків і комп'ютерної обробки емпіричних даних, за допомогою програми *Microsoft Excel* [8], запропоновані авторами методик ОДАНІ та ОДАНІ-2

позначки, не можна буде врахувати в процесі обробки. Особливо це важливо при математично-статистичному аналізі.

Тому нами в поточному дослідженні було запропоновано ввести цифровий формат критеріїв оцінювання – в інтервалі від 5 до 1 (від «дуже подобається» до «дуже не подобається»). У новому форматі «критеріїв оцінювання», запропонова-

ного нами адаптованого варіанту методики (за В. Чудаковою), у дужках подано позначки попереднього варіанту.

У таблиці 2 подано інформацію для порівняння зазначених «критеріїв оцінювання» адаптованого варіанту та попереднього варіанту методик, що надасть можливість виявити між ними відмінності.

Таблиця 2

Відмінності шкали критеріїв оцінювання поточного дослідження та критеріїв оцінювання авторів ОДАНІ та ОДАНІ-2

Критерії оцінювання адаптованого варіанту методик – використаного нами у поточному дослідженні (за В. Чудаковою)	Критерії оцінювання запропоновані авторами методик ОДАНІ (за А. Голомштоком і О. Мешковською) та ОДАНІ-2 (за С. Карпіловською і Б. Федоришиним)
5 – дуже подобається робити (++); 4 – просто подобається (+); 3 – ніяк не можете визначити, чи подобається вам це робити, чи ні (0); 2 – зовсім не подобається робити те, про що йдеться у питанні (-); 1 – дуже не подобається (- -)	(++) – дуже подобається робити; (+) – просто подобається; (0) – ніяк не можете визначити, чи подобається вам це робити, чи ні; (-) – зовсім не подобається робити те, про що йдеться у питанні (-); (- -) – дуже не подобається

Шкала критеріїв оцінювання (адаптованого варіанту методики за В. Чудаковою). Оцінювання прояву того чи іншого інтересу здійснюється кількісно, що надає можливість ранжувати інтереси, порівнювати їх. Методика містить можливість якісного аналізу виявлених інтересів.

Шкала критеріїв оцінювання поточного дослідження:

- 5 – дуже подобається робити (++);
- 4 – просто подобається (+);
- 3 – ніяк не можете визначити, чи подобається вам це робити, чи ні (0);
- 2 – зовсім не подобається робити те, про що йдеться у питанні (-);
- 1 – дуже не подобається (- -).

Стимульний матеріал: ОДАНІ-2 містить три частини – бланки питань, бланки відповідей та бланки дешифратора.

Алгоритм проведення поточного дослідження. У процесі проведення поточного дослідження нами запропоновано здійснити його за двома етапами (частинами) у такій послідовності: діагностичний блок; аналітично-інтерпретаційний і прогностичний блок:

I частина (етап) – здійснюється за методикою ОДАНІ-2 (за С. Карпіловською і Б. Федоришиним);

II частина (етап) – здійснюється за методикою ОДАНІ (за А. Голомштоком і О. Мешковською).

Можливості адаптованого варіанту методики (за В. Чудаковою). У процесі адаптації методик ОДАНІ та ОДАНІ-2 нами запропоновано: авторські форми «бланків збору емпіричної інформації» та «індивідуальних і загально колективних протоколів»; «запропоновано покроковий алгоритм здійснення поточного дослідження»; розроблено та запропоновано для використання

«комп'ютерні шаблони для побудови таблиць (протоколів) із подальшою автоматичною побудовою графіків, схем, діаграм тощо, щоб спростити обробку результатів дослідження.

Нами здійснюється робота зі створення онлайн-форми проведення діагностики, обробки, аналізу емпіричних даних і збереження дослідної інформації тощо.

Використані літературні джерела

1. Диагностика профессионального самоопределения: учеб.-метод. пособие / сост. Я.С. Сунцова. Ч. 1. Ижевск : Удмуртский ун-т, 2009. 112 с.
2. Диагностика профессионального самоопределения: учеб.-метод. пособие / сост. Я.С. Сунцова. Ч. 2. Ижевск : Удмуртский ун-т, 2011. 142 с.
3. Доротюк В.І., Піддячий М.І., Левченко Ф.Г., Чудакова В.П., Рогоза В.В., Доротюк О.Г., Васильківський М.В. Програма з допрофесійної підготовки учнів 10–11 кл. (професії типу «людина – людина», «людина – знакова система», «людина – художній образ»). Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2019. 36 с.
4. Доротюк В.І., Піддячий М.І., Левченко Ф.Г., Чудакова В.П., Рогоза В.В., Доротюк О.Г., Васильківський М.В. Програма з допрофесійної підготовки учнів 10–11 кл. (професії типу «людина – природа», «людина – техніка»). Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2019. 32 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718301>.
5. Доротюк В.І., Левченко Ф.Г., Рогоза В.В., Чудакова В.П., Піддячий М.І., Доротюк О.Г., Васильківський М.В. Обираємо професії типу «людина–людина», «людина – знакова система», «людина – художній образ»: навч. посіб. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2019. 112 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718285>.
6. Доротюк В.І., Левченко Ф.Г., Рогоза В.В., Чудакова В.П., Піддячий М.І., Доротюк О.Г., Васильківський М.В. Обираємо професії типу «людина –

природа», «людина – техніка»: навч. посіб. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2019. 112 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718281>.

7. Що таке Word. URL: <http://php-functions.ho.ua/ukr/msoffice/word/rphp1.html>.

8. Орієнтаційно-діагностична анкета інтересів (ОДАНІ-2) за С.Я. Карпіловською і Б.О. Федоришиним. URL: [https://www.google.com.ua/search?client=opera&q=Методика+«Орієнтаційно-діагностична+анкета+інтересів+\(ОДАНІ\)»](https://www.google.com.ua/search?client=opera&q=Методика+«Орієнтаційно-діагностична+анкета+інтересів+(ОДАНІ)»).

9. Орієнтаційно-діагностична анкета інтересів (ОДАНІ) А.Є Голомштока, О.І. Мешковської. Готовність учня до профільного навчання / упоряд. В. Рибалко; за заг. ред. С. Максименка, О. Главник. Київ : Мікрос-СВС, 2003. С. 73–80.

10. Психология: [учебник для студентов высших учебных заведений]: в 3-х кн. / упоряд. Р.С. Немов. Кн. 3: Экспериментальная педагогическая психология и психодиагностика. Москва : Просвещение, ВЛАДОС, 1995. 512 с.

11. Чудакова В.П. Актуалізація проблеми вибору професії, зміст, структура та методи психолого-діагностичного дослідження з метою професійного самовизначення оптантів в умовах допрофесійної підготовки – компетентності конкурентоздатної особистості. *Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія і практика*. 2018. № 2. С. 97–111. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?user=Ic3dMWcAAAAJ&hl=uk#d=gs_md_cita-d&u=%2Fcitations3Fview_op%3Dview_citation%26hl%3Duk%26user%3DIc3dMWcAAAAJ%26cstart%3D20%26pagesize%3D80%26citation_for_view%3DIc3dMWcAAAAJ%3AURoIC5Kub84C%26tzm%3D-120.

12. Чудакова В.П. Методика допрофесійної підготовки оптантів, компонента технології формування компетентностей конкурентоздатної особистості. *Освіта і розвиток обдарованої особистості*. 2018. № 4 (71). С. 42–54. URL: <http://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2018/4/11.pdf>.

13. Чудакова В.П. Психодіагностика як ключовий інструментарій в реалізації компетентнісно-орієнтованого навчання конкурентоздатної особистості в умовах інноваційної діяльності нової української школи. *Освіта і розвиток обдарованої особистості*. 2019. № 1 (72). С. 63–69. doi: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-1\(72\)-63-69](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-1(72)-63-69). URL: <http://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2019/1/12.pdf>.

14. Чудакова В.П. Путівник дослідження складових мотиваційної компетентності: мотивів та мотивації з метою професійного самовизначення. *Освіта і розвиток обдарованої особистості*. 2019. № 3 (74). С. 52–61. doi: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-3\(74\)-52-61](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-3(74)-52-61).

15. Чудакова В.П. Інформаційно-смісловий блок дослідження професійних інтересів та схильностей оптантів – показників профорієнтаційної компетентності самовизначення та конкурентоздатності особистості. Ч. 1. *Освіта і розвиток обдарованої особистості*. 2019. № 4 (75). С. 65–74. doi: <https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-4-65-74>.

References

1. *Diagnostika professional'nogo samoopredeleniya [Diagnostics of professional self-determination]*. (2009). Vol. 1. Izhevsk. 112 p.

2. *Diagnostika professional'nogo samoopredeleniya [Diagnosis of professional self-determination]*. (2011). Vol. 2. Izhevsk. 142 p.

3. Dorotiuk, V.I., Piddiachyi, M.I., Levchenko, F.H., Chudakova, V.P., Rohoza, V.V., Dorotiuk, O.H., & Vaskivskyi, M.V. (2019). *Prohrama z doprofeziinoi pidhotovky uchniv 10–11 kl. (profesii typu «liudyna – liudyna», «liudyna – znakova systema», «liudyna – khudozhnii obraz»)* [Pre-Vocational Training Program for Grades 10–11. (professions like “man - man”, “man - sign system”, “man - artistic image”)]. Kyiv: KONVI PRINT. 36 p.

4. Dorotiuk, V.I., Piddiachyi, M.I., Levchenko, F.H., Chudakova, V.P., Rohoza, V.V., Dorotiuk, O.H., & Vaskivskyi, M.V. (2019). *Prohrama z doprofeziinoi pidhotovky uchniv 10–11 kl. (profesii typu «liudyna – pryroda», «liudyna – tekhnika»)* [Pre-Vocational Training Program for Grades 10–11. (professions of the type “man - nature”, “man - technique”)]. Kyiv: KONVI PRINT 32 p. Retrieved from: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718301>.

5. Dorotiuk, V.I., Levchenko, F.H., Rohoza, V.V., Dorotiuk, O.H., Piddiachyi, M.I., Chudakova, V.P., & Vaskivskyi, M.V. (2019). *Obyraemo profesii typu «liudyna–liudyna», «liudyna – znakova systema», «liudyna – khudozhnii obraz»* [We choose professions of the type “man-man”, “man - sign system”, “man - artistic image”]. Kyiv: KONVI PRINT. 112 p. Retrieved from: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718285>.

6. Dorotiuk, V.I., Levchenko, F.H., Rohoza, V.V., Dorotiuk, O.H., Piddiachyi, M.I., Chudakova, V.P., & Vaskivskyi, M.V. (2019). *Obyraemo profesii typu «liudyna–pryroda», «liudyna–tekhnika»* [We choose professions of the type “man-nature”, “man-technique”]. Kyiv: KONVI PRINT. 112 p. Retrieved from: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718281>.

7. *Shcho take Word [What is Word]*. Retrieved from: <http://php-functions.ho.ua/ukr/msoffice/word/rphp1.html>.

8. *Oriientatsiino-diahnostychna anketa interesiv (ODANI-2) za S.Ya. Karpilovskoiu i B.O. Fedoryshynym [The questionnaire of interest (ODANI-2) for S.Ya. Karpilovsky and B.O. Fedorishin]*. Retrieved from: [https://www.google.com.ua/search?client=opera&q=Metodyka+«Oriientatsiino-diahnostychna+anketa+interesiv+\(ODANI\)»](https://www.google.com.ua/search?client=opera&q=Metodyka+«Oriientatsiino-diahnostychna+anketa+interesiv+(ODANI)»).

9. Rybalko, V., Maksymenko, S., & Hlavyuk, O. (in Ed.) (2003). *Oriientatsiino-diahnostychna anketa interesiv (ODANI) A.Ie. Holomshтока, O.I. Meshkovskoi. Hotovnist uchnia do profilnoho navchannia [Orientational Diagnostic Questionnaire of Interest (ODANI) by A.E. Golomshchok, O.I. Meshkovskaya. Student's readiness for profile training]*. Kyiv. P. 73–80.

10. Nemov, R.S. (1995). *Psihologija [Psychology]*. Moscow: VLADOS, 512 p.

11. Chudakova, V.P. (2018). Aktualizatsiia problemy vyboru profesii, zmist, struktura ta metody psykhologo-diahnostychnoho doslidzhennia z metoiu profesiinoho samovyznachennia optantiv v umovakh doprofeziinoi

pidhotovky – kompetentnosti konkurentozdatnoi osobystosti [Updating the Problem of Choosing a Profession, Content, Structure and Methods of Psychological-Diagnostic Research for the Purpose of Professional Self-Determination of Optants in Pre-Professional Training - Competence of a Competitive Person]. *Navchannia i vykhovannia obdarovanoi dytyny: teoriia i praktyka – Education and upbringing of gifted child: theory and practice*. 2. P. 97-111. Retrieved from: https://scholar.google.com.ua/citations?user=Ic3dMWcAAAAJ&hl=uk#d=gs_md_cita-d&u=%2Fcitations%3Fview_op%3Dview_citation%26hl%3Duk%26user%3DIc3dMWcAAAAJ%26cstart%3D20%26pagesize%3D80%26citation_for_view%3DIc3dMWcAAAAJ%3AURoIC5Kub84C%26tzom%3D-120.view%3DIc3dMWcAAAAJ%3AURoIC5Kub84C%26tzom%3D-120.

12. Chudakova, V.P. (2018). Metodyka doprofesiinoi pidhotovky optantiv, komponenta tekhnolohii formuvannia kompetentnostei konkurentozdatnoi osobystosti [Methods of pre-professional training of optants, a component of technology of formation of competencies of competitive personality]. *Osvita i rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of gifted personality*. 4 (71). P. 42-54. Retrieved from: <http://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2018/4/11.pdf>.

13. Chudakova, V.P. (2019). Psykhodiagnostyka yak kliuchovyi instrumentarii v realizatsii kompetentnisno-orientovanoho navchannia konkurentozdatnoi osobystosti v umovakh innovatsiinoi diialnosti novoi ukrainskoi shkoly [Psychodiagnostics as a Key Toolkit in the Implementation of Competitively Oriented Training of Competitive Personality in the Conditions of Innovative Activity of the New Ukrainian School]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of gifted personality*. 1 (72). P. 63-69. doi: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-1\(72\)-63-69](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-1(72)-63-69). Retrieved from: <http://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2019/1/12.pdf>.

14. Chudakova, V.P. (2019). Putivnyk doslidzhennia skladovykh motyvatsiinoi kompetentnosti: motyviv ta motyvatsii z metoiu profesiinoho samovyznachennia [Guide to the study of the components of motivational competence: motives and motivation for the purpose of professional self-determination]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of gifted personality*. 3 (74). P. 52-61. doi: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-3\(74\)-52-61](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-3(74)-52-61). Retrieved from: <http://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2019/3/9.pdf>.

15. Chudakova, V.P. (2019). Informatsiino-smyslovyy blok doslidzhennia profesiinykh interesiv ta skhylnosti optantiv – pokaznykiv proforientatsiinoi kompetentnosti samovyznachennia ta konkurentozdatnosti osobystosti [Information-semantic block of research of professional interests and inclinations of optants - indicators of vocational competence of self-determination and competitiveness of personality]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of gifted personality*. 4 (75). P. 65-74. doi: <https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-4-65-74>.

Chudakova Vira. Diagnostic Tools for Research of Professional “Interests” and “Scope of Preferences Definition” of Optants, Career Guidance Self-determination Competence and Personality Competitiveness Indicators. Part 2.

Summary.

The article discloses the relevance of the issues of scientific and methodological support for the formation of a person's competitiveness. It is noted that one of the components of a person's competitiveness is a professional self-determination competence of optants (a person who chooses a profession). The article is a continuation of the paper “Informational Semantic Block of Optants' Professional Interests and Inclinations Research – Career Guidance Self-Determination Competence and Personality Competitiveness Indicators” (V. Chudakova, 2019). This publication presents diagnostic tools for the study of professional “interests” and the “scope of preferences definition” of optants, which are indicators of career guidance self-determination competence and personality competitiveness in the format of implementation of the author's technology and the “formation of competencies of a competitive personality” models (V. Chudakova). Description provided: specific features of the use of diagnostic tools; informative and comparative analysis of methods. The results of the analysis of the similarities and differences of the “evaluation criteria” of psycho-diagnostic methods are presented: 1) “an indicative diagnostic questionnaire of the focus of interests” (A. Golomshtok and A. Meshkovska, adaptation by V. Chudakova), 2) «orientation-diagnostic questionnaire of interests» (S. Karpilovskaya and B. Fedorishin, adaptation by V. Chudakova). The reasons for their adaptation in the process of the current study are substantiated. The perspective and potential possibilities of using the adapted version of the technique are indicated.

Key words: formation of competencies, person's competitiveness; competency; methods of psychodiagnostics; professional self-determination; competence; optant, interests and inclinations; choosing a profession; orientation diagnostic questionnaire; orientation of interests; professional interest questionnaire.

Чудакова В.П. Диагностический инструментальный исследования профессиональных «интересов» и «сферы определения предпочтений» оптантов, показателей профориентационной компетентности самоопределения и конкурентоспособности личности. Часть 2.

Аннотация.

В статье раскрыта актуальность вопроса научно-методического обеспечения формирования компетентностей конкурентоспособности личности. Отмечено, что одним из компонентов конкурентоспособности личности является профориентационная компетентность самоопределения оптантов (человек, который выбирает профессию). Представлена авторская технология и модели ее реализации.

Представлен діагностический інструментарій дослідження професійнальних «інтересів» і «сфери визначення вподобань» опитантов – показателів профориєнтаційної компетентності самоопреділення і конкурентоспосібності особистості в форматі реалізації авторської технології і моделей «формування компетентностей конкурентоспосібної особистості» (2 частина).

Ключевые слова: *формування компетентностей конкурентоспосібності особистості; компетентності; методи психодіагностики; професійнальне самоопреділення; компетентність; опитант (человек, который выбирает профессию); інтереси і схильності в процесі вибору професії; «Орієнтовочная діагностическая анкета направленности интересов»; «Орієнтаційно-діагностическая анкета интересов».*

Стаття надійшла до редколегії 14 січня 2020 року